

Maldos už krikščionių vienybę savaitei ir visiems 2023 metams

Mokykitės daryti gera. Atsidėkite teisingumui

(Iz 1, 17)

Parengta ir paskelbta bendradarbiaujant Popiežiškajai krikščionių vienybės tarybai ir Pasaulio Bažnyčių tarybos Tikėjimo ir tvarkos komisijai.

Biblinis tekstas 2023 metams *Izaijo 1, 12–18*

„Kai ateinate pamatyti mano veido, ar to kas prašo iš jūsų? Netrypkite daugiau mano prieangių! Liaukitės aukoti bevertes atnašas, smilkalai kelia man pasibjaurėjimą. Jaunaties ir šabo, sueigų šaukimo, iškilmių su piktais darbais negaliu aš pakesti. Jūsų jaunatimis ir iškilmėmis aš šlykščiuosi; jie man našta, kurią pailsau nešti. Kai jūs tiesite rankas, aš nukreipsiu savo akis nuo jūsų. Net jei ilgai melsitės, aš jūsų negirdėsiu. Jūsų rankos kruvinos! Nusiplaukite ir būkite švarūs! Pašalinkite savo darbų blogį man iš akių, liaukitės darę pikta, mokykitės daryti gera. Atsidėkite teisingumui, padėkite engiamajam, užstokite našlaitį, ginkite našlės bylą. Viešpats sako: ‘Eikit šen, ir drauge pasvarstykime. Esate paraudę nuo nuodėmių, bet aš išbaltinsiu jus kaip sniegą. Jūsų nuodėmės raudonos it kraujas, bet jos gali tapti baltos it vilna.’“

(LBD ekumeninis leidimas, 1999 m.)

Įvadas į 2023 m. temą ***Mokykitės daryti gera. Atsidėkite teisingumui***

(Iz 1, 17)

Įžanga

Izaijas gyveno ir pranašavo Judėjoje VIII a. pr. Kr., jis buvo Amoso, Michėjo ir Ozėjo amžininkas. Nusilpus tuometinėms „supervalstybėms“ Egiptui ir Asirijai Izraelis ir Judas išgyveno ekonominės plėtros ir politinio stabilumo metą, tačiau

ta epocha ėjo į pabaigą. Tuo pat metu Izraelio ir Judo karalystėse buvo plačiai išplitusios neteisybės, nedorybės ir nelygybė.

Šiuo laikotarpiu religijoje išplito ritualinės ir formalios tikėjimo į Dievą apraiškos, daugiausia dėmesio skiriant šventyklos atnašoms ir aukojimams. Šiai oficialiai ir ritualinei religijai vadovavo kunigai, kurie taip pat naudojosi turtingųjų ir galingųjų dosnumu. Dėl karaliaus rūmų ir šventyklos fizinio artumo ir tarpusavio ryšio valdžia ir įtaka buvo beveik visiškai sutelkta karaliaus ir kunigų rankose, o tarp jų neatsirado tokių, kurie užstotų priespaudos ir neteisybės aukas. Pagal to meto pasaulėžiūrą (beje, istorijoje tai kartojasi) manyta, kad turtingieji ir tie, kurie daug aukoja, yra geri ir Dievo palaiminti, o neturtingieji, neįstengę atnašauti aukų, – nedori ir Dievo prakeikti. Neturtingieji dažnai buvo menkinami dėl to, kad materialiai nepajėgė visavertiškai dalyvauti šventyklos kulte.

Izaijas prabyla šiame kontekste, mėgindamas pažadinti Judo žmonių sąmoningumą, kad jie suvoktų tikrą padėtį. Užuoť pagerbęs to meto religingumą kaip palaiminimą, Izaijas žvelgia į jį kaip į pūliuojančią žaizdą ir šventvagystę prieš Visagalį. Neteisingumas ir nelygybė lėmė susiskaldymą ir vienybės stoką. Jo pranašystės smerkia politines, socialines ir religines struktūras, taip pat veidmainystę, kai aukojamos aukos, o vargšai engiami. Jis griežtai kalba apie korumpuotus vadovus ir užstoja nuskriaustusius, o teisumą ir teisingumą grindžia tik Dievu.

Minesotos Bažnyčių tarybos paskirta darbo grupė pasirinko šią eilutę iš pranašo Izaijo pirmojo skyriaus kaip pagrindinį Maldos savaitės tekstą: „Mokykitės daryti gera. Atsidėkite teisingumui, padėkite engiamajam, užstokite našlaitį, ginkite našlės bylą“ (1, 17).

Izaijas moko, kad Dievas iš mūsų visų reikalauja teisumo ir teisingumo, visą laiką ir visose gyvenimo srityse. Šiandienis mūsų pasaulis daugeliu atžvilgių atspindi tuos susiskaldymo iššūkius, minimus Izaijo skelbime. Teisingumas, teisumas ir vienybė kyla iš stiprios Dievo meilės kiekvienam iš mūsų; tai Dievo būties esmė, to Dievas laukia iš mūsų tarpusavio elgesio. Jo valia sukurti naują žmonių „iš visų giminių, genčių, tautų ir kalbų“ (Apr 7, 9) kviečia mus į taiką ir vienybę, kurios jis visada troško kūrinijai.

Pranašo kalbėjimas apie to meto religingumą skamba aršiai: „Liaukitės aukoti bevertes atnašas, smilkalai kelia man pasibjaurėjimą. [...] Kai jūs tiesite rankas, aš nukreipsiu savo akis nuo jūsų“ (13, 15 eil.). Išsakęs šį griežtą smerkimą ir

parodęs, kas yra negerai, Izaijas siūlo priemonę šioms neteisybėms atitaisyti. Jis moko Dievo tautą: „Nusiplaukite ir būkite švarūs! Pašalinkite savo darbu blogį man iš akių, liaukitės darę pikta“ (16 eil.).

Šiandien atskirtis ir priespauda ir toliau akivaizdi, kai kuriai nors vienai grupei ar klasei suteikiama privilegijų kitų atžvilgiu. Rasizmo nuodėmė reiškiasi bet kokiais įsitikinimais ar praktika, kai viena „rasė“ [1] išskiriama ir išaukštinama tarp kitų. Jei išankstines rasines nuostatas lydi ar palaiko galios disbalansas, jos pranoksta individualių santykių ribas ir pereina į visuomenės struktūras – tai veda į sisteminių rasizmo įtvirtinimą. Dėl rasizmo kai kas, įskaitant Bažnyčias, nesažiningai gauna privilegijų, o kitiems tenka apsunkinimai ir atskirtis vien dėl jų odos spalvos ir kultūrinių asociacijų, grindžiamų „rasės“ suvokimu.

Panašiai kaip Biblijos pranašų aršiai smerkti religingieji, kai kurie krikščionys tikintieji buvo ar tebėra išankstinių nuostatų ir priespaudos bendrininkai ir taip skatina susiskaldymą. Istorija rodo, jog užuot pripažinę kiekvieno žmogaus, sukurto pagal Dievo paveikslą ir panašumą, orumą, krikščionys pernelyg dažnai įsitraukdavo į vergovės, kolonizacijos, segregacijos ir apartheido nuodėmingas struktūras, kurios atėmė iš kitų žmonių orumą neteisingu rasiniu pagrindu. Taip pat ir Bažnyčiose krikščionys nesugebėjo pripažinti visų pakrikštytųjų orumo ir tuo sumenkino savo brolių ir seserų Kristuje orumą dėl tariamų rasinių skirtumų.

Kun. dr. Martinas Lutheris Kingas jaunesnysis yra išimintinai pasakęs: „Viena iš mūsų tautos tragedijų, viena iš gėdingų tragedijų yra tai, kad sekmadienį 11 ryto yra viena iš labiausiai segregacijos paveiktų valandų, jei ne labiausiai segreguota valanda visoje krikščioniškoje Amerikoje.“ Šis teiginys parodo sąsajas tarp krikščionių susiskaldymo ir žmonijos susiskaldymo. Visų susiskaldymų šaknys glūdi nuodėmėje, t. y. nuostatose ir veiksmuose, prieštaraujančiuose vienybei, kurios Dievas trokšta visai savo kūrinijai. Tragiška, kad rasizmas yra dalis nuodėmės, atskyrusios krikščionis vienus nuo kitų, privertusios garbinti skirtingu laiku ir atskiruose pastatuose, o tam tikrais atvejais paskatinusios krikščionių bendruomenių susiskaldymą.

Deja, nuo ano Martino Lutherio Kingo pareiškimo laikų nedaug kas pasikeitė. 11 val. pamaldos – labiausiai paplitęs sekmadienio pamaldų laikas – dažnai rodo ne krikščionių vienybę, bet veikiau susiskaldymą rasiniu, socialiniu ar konfesiniu pagrindu. Kaip skelbė Izaijas, ši veidmainystė tarp tikinčiųjų yra

nusikaltimas prieš Dievą: „Net jei ilgai melsitės, aš jūsų negirdėsiu. Jūsų rankos kruvinos“ (15 eil.).

Mokykitės daryti gera

2023 m. Maldos už krikščionių vienybę savaitei parinktoje Šventojo Rašto ištraukoje pranašas Izaijas mus moko, kaip turime gydyti šias negeroves.

Norint išmokti daryti gera, reikia imtis savirefleksijos. Maldos savaitė yra puikus metas krikščionims suvokti, kad mūsų Bažnyčių ir konfesijų susiskaldymo negalima atsieti nuo susiskaldymo platesnėje žmonijos šeimoje. Kartu meldami krikščionių vienybės galime apmąstyti, kas mus vienija, ir įsipareigoti priešintis priespaudai bei susiskaldymui žmonijoje.

Pranašas Michėjas nurodo, kad Dievas mums yra pasakęs, kas yra gera ir ko Dievas iš mūsų reikalauja: „Tik daryti, kas teisinga, mylėti ištikima meile ir nuolankiai eiti su savo Dievu“ (Mch 6, 8). Elgtis teisingai reiškia gerbti visus žmones. Teisingumas reikalauja laikytis tikro lygiateisiškumo, siekiant atitaisyti praeities išankstines nuostatas dėl rasės, lyties, religijos ir socialinio bei ekonominio statuso. Nuolankiai keliaudami su Dievu turime atgailauti, atlyginti žalą ir galiausiai susitaikyti. Dievas tikisi, kad susivienysime dalydamiesi bendra atsakomybe dėl visų Dievo vaikų lygiateisiškumo. Krikščionių vienybė turėtų būti visos kūrinijos sutaikintos vienybės ženklas ir išankstinė nuojauta. Tačiau krikščionių susiskaldymas silpnina šio ženklo galią, veikiau stiprina susiskaldymą, o ne gydo pasaulio žaizdas – o juk tai yra Bažnyčios misija.

Atsidėkite teisingumui

Izaijas pataria Judo gyventojams siekti teisingumo (17 eil.), o tai reiškia pripažinti, kad jų visuomenėje egzistuoja neteisingumas ir priespauda. Jis maldauja Judo žmones pakeisti šią *status quo* padėtį. Teisingumo siekis mus įpareigoja stoti prieš tuos, kurie daro blogį kitiems. Tai nėra lengva užduotis ir kartais gali sukelti konfliktą, tačiau Jėzus mums laiduoja, kad teisingumo gynimas priešinant priespaudai veda į Dangaus karalystę. „Palaiminti persekiojami dėl teisumo, nes jų yra Dangaus Karalystė“ (Mt 5, 10). Bažnyčios daugelyje pasaulio vietų turi pripažinti, jog prisitaikė prie visuomenės normų ir tylėjo arba aktyviai prisidėjo prie rasinio neteisingumo. Išankstinės rasinės

nuostatos buvo viena iš krikščionių susiskaldymo priežasčių, suplėšiusių Kristaus Kūną. Toksiškos ideologijos, tokios kaip baltųjų viršenybė ir „atradimo doktrina“ [2], padarė daug žalos, ypač Šiaurės Amerikoje ir kituose pasaulio kraštuose, kuriuos per šimtmečius kolonizavo baltieji europiečiai. Kaip krikščionys turime būti pasirengę griauti priespaudos sistemas ir stoti teisingumo pusėn.

Metai, kai Minesotos darbo grupė rengė tekstus Maldos už krikščionių vienybę savaitei, buvo kupini blogio ir priespaudos, pasireiškiančios įvairiomis formomis visame pasaulyje. Daugelyje pasaulio regionų, ypač pietuose, šią kančią labai sustiprino Covid-19 pandemija, kai daugelis žmonių beveik negalėjo net pragyventi, ir praktinės pagalbos iš esmės nebuvo. Atrodo, kad Koheleto (Mokytojo) knygos autorius kalbėjo apie dabartinę patirtį: „Paskui ėmiausi svarstyti visus smurto veiksmus, atliekamus po saule. Mačiau nuskriaustųjų ašaras. Nebuvo, kas juos paguostų! Iš jų engėjų rankos kyla smurtas, ir nėra kam juos paguosti“ (Koh 4, 1).

Priespauda kenkia visai žmonijai. Be teisingumo negali būti vienybės. Kai meldžiame krikščionių vienybės, turime pripažinti dabartinę ir per kartas besireiškiančią priespaudą ir ryžtingai įsipareigoti atgailauti už šias nuodėmes. Galime patys įgyvendinti Izaijo paliepimą: „Nusiplaukite ir būkite švarūs“, nes „Jūsų rankos kruvinos“ (15, 16 eil.).

Padėkite engiamajam

Biblija mums sako, kad negalime atskirti savo santykio su Kristumi nuo požiūrio į visus Dievo žmones, ypač tuos, kurie laikomi „mažiausiais“ (Mt 25, 40). Mūsų įsipareigojimas vieni kitiems reikalauja angažuotis siekiant atlyginamojo teisingumo, to, kas hebrajiškai nusakoma žodžiu *mišpat*, atstovauti tiems, kurių balsas nebuvo išgirstas, griauti neteisybę kuriančias ir palaikančias struktūras, o kurti kitas – skatinančias ir užtikrinančias, kad su kiekvienu būtų elgiamasi sąžiningai ir kiekvienam būtų laiduojamos deramos teisės. Šis darbas turi apimti ne tik mūsų draugus, šeimą ir bendruomenes, bet ir visą žmoniją. Krikščionys pašaukti išeiti ir įsiklausyti į visų kenčiančiųjų šauksmus, kad geriau suprastų jų kančios ir traumų istorijas ir į jas atsiliptų. Kun. dr. Martinas Lutheris Kingas jaunesnysis dažnai teigė, jog „riausės yra neišgirstųjų kalba“. Protestai ir pilietiniai neramumai dažnai kyla dėl to, kad protestuotojų balsas nebūna išgirstas. Jei Bažnyčios balsas prisijungs prie engiamųjų balsų, jų teisingumo ir išsilaisvinimo šauksmas sustiprės. Mes

tarnaujame ir mylime Dievą bei artimą tarnaudami vieni kitiems ir mylėdami vieni kitus vienybėje.

Užstokite našlaitį, ginkite našlės bylą

Hebrajų Biblijoje našlės ir našlaičiai, taip pat svetimšaliai užima ypatingą vietą, mat jie laikomi pažeidžiamiausiais visuomenės nariais. Izaijo laikais, kai Judo karalystė ekonomiškai klestėjo, našlaičių ir našlių padėtis buvo beviltiška, nes jie neturėjo apsaugos ir žemės nuosavybės teisės, taigi galimybės apsirūpinti pragyvenimui. Pranašas ragino bendruomenę, besidžiaugiančią savo klestėjimu, nepamiršti skurdžiausių ir pažeidžiamiausių narių, juos ginti ir globoti. Šis pranašiškas raginimas skamba ir šiandien, kai svarstome: kas yra pažeidžiamiausi mūsų visuomenės žmonės.

Kieno balsas mūsų bendruomenėje negirdimas? Kam neatstovaujama prie bendro stalo? Kodėl? Kurios Bažnyčios ir bendruomenės nedalyvauja mūsų dialoge, bendroje veikloje ir maldoje už krikščionių vienybę? Ką ketiname padaryti šių negirdimų balsų atžvilgiu, meldamiesi kartu per šią Maldos savaitę?

Išvada

Izaijas ragino savo laikų Dievo tautą *kartu* mokytis daryti gera, *kartu* siekti teisingumo, *kartu* padėti engiamiesiems, *kartu* užstoti našlaitį ir ginti našlės bylą. Pranašo iššūkis vienodai tinka ir mums šiandien. Kaip galėtume gyventi vienybėje kaip krikščionys, kad pasipriešintume mūsų laikų blogiui ir neteisybei? Kaip galime užmegzti dialogą, didinti sąmoningumą, supratimą ir išvalgumą apie kitų išgyventas patirtis?

Šios maldos ir nuoširdūs susitikimai turi galią mus perkeisti – asmeniškai ir kolektyviai. Būkime atviri Dievo buvimui visuose mūsų tarpusavio susitikimuose, kai siekiame būti perkeisti, griauti priespaudos sistemas ir gydyti rasizmo nuodėmes. Drauge įsitraukime į kovą už teisingumą mūsų visuomenėje. Mes visi priklausome Kristui.

[1] Yra tik viena rasė – žmonių rasė. Tačiau turime pripažinti, kad rasės mitas lėmė rasizmo tikrovę. Rasė nėra biologinė; tai socialinis konstruktas, suskirstantis žmoniją pagal fizinius požymius. Svarbu pripažinti, kad nors įvairiose pasaulio dalyse ši sąvoka gali būti nevertinama, ji buvo taikoma kaip priemonė veiksmingai skirstant ir engiant žmonių grupes.

[2] „Atradimo doktrina“ grindžiama 1493 m. gegužės 4 d. popiežiaus Aleksandro VI paskelbta bule; ši doktrina išplito visame pasaulyje, ji buvo visokeriopai naudinga Bažnyčioms, susidūrusioms su autochtonų palikuonimis ir vergais. Taip pateisintas čiabuvių tautų žemių užgrobimas remiantis tuo, kad kolonizuojančios valstybės „atrado“ šias žemes.